

Poznámky k niektorým termínom rastlinnej fyziológie

Notes to some plant physiological expressions

OLGA ERDELSKÁ, MIROSLAV OVEČKA & ZORA HANÁČKOVÁ

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 14, 842 23 Bratislava

The report deals with the equivalents of the expressions "pattern" and "cell file" in the slovak scientific terminology.

Väčšina vedeckých článkov z oblasti cytológie, anatómie a fyziológie rastlín sa v súčasnosti publikuje v anglickom jazyku. Nové termíny sú takmer výhradne anglické a pri písaní učebníc a článkov v slovenskom jazyku sa stretávame s problémom, ako ich správne preložiť a používať. Využívame teda ponuku redakčnej rady Bulletinu SBS na uverejnenie návrhov, ktoré vznikli ako výsledok diskusie v Sekcii fyziológie rastlín SBS k niektorým základným novým termínom, ktorých slovenské označenie nie je zatiaľ známe alebo nie je všeobecne prijaté.

„Pattern – patterning“

Termín sa najčastejšie používa na označenie usporiadania buniek v pletive alebo pletív v orgánoch rastlín. Niekedy je možné použiť termín **vzor**, napr. vzor koreňa na označenie typu usporiadania vodivých elementov v koreni. Tento termín možno použiť aj pri preklade spojenia **vzor organizácie pletív** (pattern of tissue organization), a podobných slovných spojení. Ak ide o typické apikálno-bazálne a radiálne usporiadanie pletív v zárodkoch (apical-basal patterning, radial patterning) žiada sa použiť termín **apikálno-bazálna a radiálna diferenciacia (prípadne organizácia alebo členenie) pletív zárodka**. „Stomatal spacing pattern“ je spôsob alebo **typ rozmiestnenia** prieduchov v pokožke listu. Vo výrazoch „cytoplasmic inheritance pattern“ alebo „pattern of balance“ je pri preklade anglického výrazu „pattern“ azda najvhodnejšie použiť termín **spôsob** alebo **typ**. Výrazom pattern sa označuje aj **distribúcia** látok alebo elementov v analyzovanej vzorke alebo pri grafickom znázornení. Uvedené príklady svedčia o tom, že termín „pattern (patterning)“ má v anglickej odbornej terminológii veľmi široké použitie a nemá jednoduchý slovenský ekvivalent pri rešpektovaní výstižnosti a správnosti jazykového vyjadrenia. Iba častejšie používanie viacerých slovenských ekvivalentov terminu „pattern“ v slovenskej vedeckej literatúre môže v budúcnosti vyriešiť pravidelné priradovanie istých termínov k istým slovným a významovým spojeniam.

„Cell file“

Týmto termínom sa v anglickej literatúre označujú skupiny buniek, tvoriace sa počas embryogenézy (najmä pri zakladaní zárodočného koreňa) a počas postembryonálneho vývinu rastlinných orgánov. Významný je pôvod a histologická organizácia týchto buniek. „Cell file“ je priama línia buniek, ktorá vznikla z jednej terminálnej alebo bazálnej bunky. Avšak rozhodujúci znak, na základe ktorého sa táto skupina buniek označuje pojmom „cell file“, je ich usporiadanie nad sebou vo vertikálnom smere, pričom jednotlivé bunky sa nazývajú descendenty („descendants“). Príbuzný pojem je línia buniek („cell lineage“), ktorá tiež pochádza z jednej bunky, avšak môže mať rôzne usporiadanie, napr. vo vrstve („cell tiers“ – usporiadanie iniciálnych buniek v koreňovom meristéme), alebo nepravidelné usporiadanie (napr. „branched clonal cell groups“ v apikálnom meristéme stonky). Z uvedených údajov vyplýva, že pojem „cell file“ označuje len líniu descendentných buniek, usporiadaných vo vzostupných alebo zostupných stĺpcoch nad sebou, a práve tvar stĺpca je rozhodujúci. Ekvivalentným slovenským pojmom by tak mohol byť pojem **bunkový stĺpec** alebo **stĺpec buniek**.